

ZE ZDÁNLIVĚ NEVINNÉ HRY SE BRZY STALO PEKLO

Magda
KNEDLER

NIKDO TI NEUVĚŘÍ

SPOLEČENSKÝ ROMÁN

NIKDO TI
NEUVĚŘÍ

© Wydawnictwo WAM, 2021

© Magdalena Knedler, 2021

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Marcela Bramborová, 2022

Cover © DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

twitter.com/knihydobrovsky

www.facebook.com/KnihyDobrovsky.cz

ISBN 978-80-277-3023-0 (pdf)

Magda KNEDLER

NIKDO TI NEUVĚŘÍ

1

Otázky viny:

- 1. Je obžalovaný, Peter Grupen z Ottenbüttelu, architekt, vinen z úkladné, předem plánované vraždy Dorothy Rohrbeckové, spáchané dne 14. února 1921 v Kleppelsdorfu u Lähnu?*
 - 2. Je obžalovaný vinen z úkladné, předem plánované vraždy Ursuly Schadeové, spáchané dne 14. února 1921?*
 - 3. Je obžalovaný vinen z mravně závadných činů, spáchaných na podzim roku 1920 v Ottenbüttelu na osobě mladší 14 let, Ursule Schadeové, a taktéž z navádění jí k páčání a strpění mravně závadných činů?*
 - 4. Je obžalovaný vinen ze spáčání mravně závadných činů na svém vyžehněném dítěti?*
- Pátá otázka se týká nezákonného soužití obžalovaného s Ursulou.¹*

URSEL

Někdy k tobě přichází Můra. Nevíš, kdy k tomu dojde, nedokážeš poznat, který den se tak stane. Cítíš ale, že to může být kdykoli, vlastně ne, kdykoli ne, jen večer. Můra potřebuje ticho a tmu, za denního světla vypadá jinak, vůbec ne jako Můra. Za denního světla má prostý úsměv, někdy možná trochu děsivý, ale to záleží na tom, jak se na ni nahlíží a kolik se toho o ní ví. Můra, obecně, se líbí. Můrám lidé naslouchají. A když naslouchají jí, nemyslím, že by začali poslouchat mě. Kdybych se, samozřejmě, pokusila něco říci.

To je důvod, proč si lehnu na záda, když přijde, a v duchu počítám. Někdy Můra potřebuje jen několik minut, ale někdy to trvá déle a to pak počítám zase od začátku, do dvaceti a potom do nuly, do dvaceti a potom do nuly, až mám například pět dvacítek. Tak ale můžu počítat jen tehdy, kdy Můra dělá všechno sama a nic ode mě nechce. Protože když chce, je těžší počítat. V takových chvílích nevím, kolik těch dvacítek bylo. Když po mně něco chce, říká „hýbej se“ nebo „ruku polož sem“ a to se pak musím soustředit. Chci, aby byla spokojená, protože je to tak lepší pro nás všechny. Říká i různé jiné věci, ale dobře vím, že pravda se nachází za slovy, někde vespod, a vyčnívá jenom trochu, jen natolik, abych se mohla domyslet, jak vypadá. A jedno si musím zapamatovat.

„Nikdo ti neuvěří.“

Můra to nikdy neříká přímo, neříká to slovy. Ale dokáže se podívat dovnitř tebe, do tvé hlavy, vidět, co si myslíš, a odhadnout tvoje plány. Čas od času cítím lupání pod lebkou a mám pocit, jako by mi tam uvnitř všechno praskalo. Je to Můřina ruka. Jedna ruka. Jsou to její nerovnoměrně opilované nehty a hrubá kůže. Uvnitř mě. Uvnitř toho, čím jsem, co si pamatuji a na co bych chtěla zapomenout. Můřina ruka uvnitř otázek, které jsem nikdy nepoložila a které nikdy nepoložila ona.

Koho budou poslouchat? Mě, nebo tebe? Co myslíš? Komu v tomhle světě naslouchají, dospělým lidem, nebo malé holce? Mužům, nebo ženám? Rozhlédni se a řekni. Vím, že matce kradeš noviny. Co jsi z nich vyčetla? Komu to víc ublíží, pokud něco řekneš? Kdo bude muset odejít, Ursel, do zapomnění, kde tě nikdo nenajde? Kdo se bude stydět? Za koho se bude stydět tvoje matka? Tvoje babička? Kdo v tom všem jsi ty, Ursel, co myslíš?

Ne, nikdy se nezeptá přímo, slovy. On se jen dívá, dotýká se tě, ovládá tě, dělá ti různé věci a ty pak děláš různé věci jemu a víš, prostě víš, co si máš myslet, čeho se máš bát. A jsi poslušná. Vždy jsi poslušná.

Každá Můra je jiná.

Moje Můra mě nechce zabít a nechce můj dech. Chce něco jiného, znovu a znovu. A když o tom víš, když víš o něčem takovém, začínáš si myslet, že některé věci nikdy neskončí. Je to, jako když jdeš ponurým tunelem, díváš se na kotoučky páry, které vydechuješ, na stále vzácnější, pohasínající světla, na snižující se strop a kluzkou podlahu, na které stěží uděláš další krok, a najednou to pochopíš. Není tu východ, Dörte. Ten tunel je všechno, co máš.

Muži vládnou světu a ženy by je měly poslouchat. To vždy pro-
nese naše – moje a tvoje – babička, když se v novinách objeví
nějaká zmínka o sufražetkách a další zemi, která ženám přiznala
volební právo. „Teď se jim najednou zachtělo.“ „Dřív přece.“
„Stovky let.“ „A nikomu to nevadilo.“ „Některým se to v hlavě
motá.“ Jde o to, že ženy vždy poslouchaly, a teď už nechtějí, teď
se chtějí rozhodovat samy, vydělávat si samy na sebe a platit svoje
účty, vybrat si manžela, chodit do kabaretů a zasedat v Reich-
stagu. Podle babičky je to velmi nečekané a vzalo se to bůhví
odkud. Nikdo se mě samozřejmě nikdy na nic neptal, ale měla
jsem na to svůj názor. A pokud ho chceš znát, řeknu ti, že to
vnímám jako hlazení. Někdo tě pohladí po hlavě. Jednou. Je
to milé. Podruhé. Pořád je to milé. Potřetí. Milé, ale chceš, aby
to už přestalo. Podesáté. Jsi našťvaná, ale nic neříkáš, protože
cítíš, že by se ti to hlazení mělo líbit. Popadesáté. Pálí tě kůže
na hlavě a vrtíš se na židli, chtěla bys vstát a odejít, ale ještě
sedíš. Poosmdesáté. Cítíš, jak tě uvnitř zaplavuje palčivý vztek,
tak velký, že máš chuť vymlátit skla v okně. Zamýšlíš se nad
sebou. Připomínáš si svá slova vyřčená při dvacátém pohlazení.
„Můžeš toho nechat?“ Slova při padesátém pohlazení: „Vadí
mi to, prosím, přestaň.“ Při osmdesátém: „Přestaň, nemám to
ráda, nesnesu to.“ V tu chvíli uslyšíš, že se chováš jako hysterka
a nevíš, co je pro tebe dobré, protože hlazení je přece příjemné,
to ti řekne každý. A nakonec sté pohlazení. Vstaneš, sevřeš
dlaň v pěst a cítíš už jen agresi. Přece jsi o to prosila. Slušně jsi
prosila. Podle mě se to právě tak má se ženami, které dlouhou
dobu o něco slušně prosí. Není se co divit, že se pak objeví
manifestace a transparenty. Ale můžu se mýlit.

Babička neustále opakovala, že je potřeba poslouchat muže,
jenže u nás doma byly vždy hlavně ženy. O všechno se staraly

a vším se zabývaly, muži si jen tak nějak umírali, mizeli a ve dne se na ně myslelo jen málo. Zůstávaly po nich hroby, prázdno a spousta otázek. Můj dědeček odešel. Můj táta... Táta vyrazil na hon a měl nešťastnou nehodu. Tak se někdy označuje něčí smrt, že byla nešťastná, pokud k ní dojde náhodou a dost hloupým způsobem. Chceš si střelit do kachny a skončíš s dírou v hlavě. Někdo to tak řekl, ale nevzpomínám si kdo. Pro mě to znamenalo, že táta najednou přestal být. Údajně jsem právě tohle vykřikovala, běhala z pokoje do pokoje a zakopávala o prahy, „táto, proč jsi přestal být?“. Nikdo ráno hlasitě nekýchal, nikdo po obědě nechrápal, nikdo se nesmál máminým žertům, nikdo ji neštípal do žeber a neříkal: „Trude, Trude, jsi nějak hubená, kdepak je tvoje masíčko.“ Protože máma byla vždycky hodně štíhlá. Táta přestal být. A po nějakou dobu všichni plakali.

Pak vypukla válka, která – jak říkají – „pozřela spoustu bytostí“, což je velmi pěkným označením pro smrt milionů lidí. A ty „bytosti“ byli především muži. Zůstalo jich málo, a tak ženy neměly moc na výběr a nemohly si – po té válce – stěžovat. Naše sousedka dokonce říkala, že stačí, „aby nějak vypadal“ a „uměl něco vydělat“. Druhá sousedka ale, že ne, že je to chyba, protože teď musí ženy „vyplnit prázdno“ a „proklestit si cestičky“ k „novým kariérám, profesím a vzdělání“, zabojevat o „skutečně rovné šance“. Moc jsem tomu nerozuměla a asi pořád nerozumím, ale od té sousedky jsem ještě zaslechla, že ženy se teď, místo aby „využily příležitosti, derou kdoví za co“. Protože to samy neumějí. Protože byly naučené, že doma musí být nějaký muž, nějaký otec, musí tam být nějaké kalhoty, které všechno zajistí. A když jsou doma kalhoty, tak se vracíš k oblíbeným činnostem, k nakupování stužek a bot na podpatku, k tlachání u čaje a pomlouvání nové služebné tetiny sestřenice.

Konec soužení. Konec strachování se, že na tobě něco závisí. Protože to je vždy velká odpovědnost, Dörte, když na tobě něco závisí, dokonce i když je tím něčím tvůj vlastní život. Proto je nejlepší tu odpovědnost někomu přenechat. Nezatěžovat se jí. Nezanášet si „svou krásnou hlavinku“ přizemními problémy. A tak se nikdy nic nezmění, bude to pořád stejné, i přes kdo-víkolik válek, revolucí a sufražetek křičících na ulicích.

Slyšela jsem různé hlasy, Dörte, a v novinách viděla různá slova. Bylo těžké se v tom všem vyznat. Bylo těžké rozhodnout se, co bych si měla myslet, obzvlášť když ode mě nikdo myšlení neočekával. A pokud nemyslíš, tak jak můžeš vědět, kdo jsi?

To všechno ti říkám, protože takhle asi po válce uvažovala moje máma – že doma musí být nějaký muž. A tak se objevila Můra.

*

Můra říkala, že mě miluje, a proto přichází. Že mě strašně miluje a udělala by pro mě všechno, že se o tom přesvědčím, uvidím a pak jí uvěřím. Dá mi to, co mi nikdo jiný nedal. Za pár let budu bydlet v krásném zámku, se zahradou a dřevěnou verandou, s parkem, ve kterém rostou staré stromy. Kolem dokola budeme mít vlastní pole, louky a lesy a o kousek dál bude městečko s cihlovými budovami a starým kamenným kostelem. A v tom městečku mě budou všichni znát. Můra mi koupí šaty a klobouky podle poslední módy. A kabátek, dokonce nový kabátek, můj vysněný, sytě modrý. Všichni se mi budou klanět, zvat mě na sešlosti, hostit mě sladkými likéry a zákusky. Dostanu vlastní lóži v berlínském divadle a osobně poznám hvězdy německého filmu. To pro mě vážně nebude

problém, stanu se přece někým, protože vždy jsi někdo, když máš vlastní zámek. A k tomu – stát se někým – už moc nechybí. Musím jen chvilku počkat. Opravdu to tak viděla, pořád to opakovala. Slova, která mě měla uklidnit, slova, která mě měla utišíť. Dárek, který jsem měla dostat po tom. Slibovaná platba. Některým dívkám se platí. Mně očividně také.

Neřekla jsem jí, že vím, o jakém zámku s dřevěnou verandou mluví. Že je to zámek, který nám nepatří, a že majitelku už má. Jakým zázrakem se něco, co nám nepatří, stane naším? Předpokládala jsem, že má nějaký plán, ale na podrobnosti jsem se neptala. Ovšem, svět, v němž má jedna dívka zdědit zámek a druhá ne, mi sice připadá nespravedlivý, nicméně to přece není tvoje vina, Dörte. Věděla jsem, že když se Múra pro něco rozhodne, tak se to stane, i kdyby ses jí v tom ze všech sil snažila zabránit, i kdyby ses o to pokusila nebo prosila. Když prosíš, Múra se na tebe usměje. Tak laskavě a jemně, jako se usmívá dítě, které prosí o příliš drahou panenku. Řekne, že to dělá pro tvoje dobro, všechno podá tak, že si připadáš hloupá. Hloupá, slabá a nedůležitá. Připadáš si jako rozmazlená hysterka s příliš bujnou fantazií. Připadáš si jako nikdo.

Protože to jí přece lidé poslouchají. Ona se jen dívá. Usmívá se, řekne pár slov. Někdy se dotkne – paže nebo dlaně – a věci už se dějí. Člověk ji poslouchá, člověk jí neodmlouvá. Tak jako já.

Chápeš tedy, že jsem nemohla nic udělat, Dörte. Proto jsme tady.

*

Asi jsem se v tom všem začala orientovat díky bratřím Grimmům. Pokud si myslíš, že svět a lidi lze poznat jen prostřednictvím

novin, tak se mylíš, i když i já si chvíli právě tohle myslela. Noviny ukazují obyčejné příběhy popsané obyčejnými slovy, poskládanými možná trochu jinak, než jak se to běžně dělá, možná slovy o něco méně používanými nebo elegantnějšími, takže například místo „hloupý“ se napíše „nerozumný“, což ale přece vyjde nastejno. Jsou to jenom obyčejná slova. Obyčejná slova, obyčejné příběhy, místa, která znáš. Čteš noviny a myslíš si, že stejně tak by mohli napsat o tobě. Poznáš se v hrdinech těch článků. Máš stejné vlastnosti jako oni a na fotografiích vidíš obličej, které se podobají tomu tvému. Noviny ti vypráví o tvém světě, o lidech, které míváš na ulici, dávají ti něco, čemu bez problému uvěříš, protože přece víš, že lidé milují, nenávidí, vybírají peníze na chudé, hrají v divadlech, chodí na koncerty, zrazují se, podvádějí, kradou a zabíjejí. Čteš o tom, že se někde našla mrtvá žena, a pomyslíš si, že jsi včera šla kolem, že právě, právě to jsi viděla. Čteš to a okamžitě tam jsi. Jsi všude, na spoustě míst současně. Orientuješ se. To je síla novin.

U Grimmů dostaneš jinou odpověď. Nepravděpodobnou, magickou a tím zdánlivě vzdálenou životu. Copak někdo viděl, jak se po Berlíně prochází Červená karkulka, Knoist anebo sedm Švábů? To přece ne. Stejně tak se nám zdá, že ve skutečném životě nejsou zlé čarodějnice a vojáci Potěchové. Jenže oni přece jen jsou, že? Grimmové to věděli a důmyslně schovali pravdu za kouzla, otrávené potůčky a duchy v lahvích. Vzpomínáš si, Dörte, jak jsme jedno léto četly pohádky bratří Grimmů u tebe na zámku, který se měl jednou stát mým? Tehdy se nám obzvláště líbila – i když nevím, jestli je to správné slovo – pohádka o Bezručce. Oklamáný otec ji slíbí ďáblu, ale dívka je chytrá a podaří se jí ďáblu proklouznout. Po cestě zakouší mnoho útrap, například to, že jí otec na ďáblův příkaz

usekne ruce. Dábel samozřejmě otci vyhrožuje. Pokud neudělá to, co žádá, přijde si pro něj. S takovým vysvětlením jde otec za dcerou. „Musím ti useknout ruce,“ říká, „jinak si mě ďábel odvede.“ To ty jsi ten úryvek četla nahlas, Dörte, a nejprve ses tajemně usmívala, že je to strašidelný příběh a za okny je temná noc a kdoví – možná, že i nás navštíví zlá síla? Jenže pak jsi knížku odstrčila a zamračila ses.

„Proč to udělal?“ zeptala ses. „Vážně, proč, vždyť byl její otec. Neměl by pro dceřinu záchranu odejít s ďáblem on a dívku nechat svobodně odejít?“

Vždycky jsem tě obdivovala, Dörte, za způsob, jakým myslíš. Zнала jsi svou hodnotu, věděla jsi, že můžeš snít o různých věcech a různé věci očekávat. Že máš povinnosti vůči ostatním, ale ostatní by také měli mít povinnosti vůči tobě. Já si nikdy nemyslela, že můžu něco očekávat. Že mi někdo něco dluží. Že se můžu o různé věci přihlásit. Brala jsem, co jsem dostávala, a dávala, co mi nařídili dávat. Byla jsem přece dítě a děti musí poslouchat. Byla jsem dívka a dívky musí poslouchat, musí se líbit a poslouchat, protože to dívky musí. To přece ví každý. Je to samozřejmě jako fakt, že hlazení je příjemné. A tak i kdyby mi Múra přišla useknout ruce, nepokoušela bych se diskutovat.

Byla to právě ta chvíle, Dörte, kdy jsi na okamžik přestala číst. Pomyslela jsem si, že se už nebojím bratří Grimmů a jejich příběhů, nebojím se jejich magického prostředí, víl, skřítků a mluvících potůčků. Bojím se toho, co je pod tím. Pravdy, kterou našli v životě a otiskli do vyprávění. Protože tak to je, takoví jsou lidé, spousta mužů, kteří si přicházejí pro dívky, a spousta otců, kteří si nedělají starosti s něčím takovým, jako je obětování se, spousta otců, kteří usekávají ruce. „Jak to že usekávají?“ chtěla jsi vědět. Byla jsi bledá a mně tě bylo najednou

hrozně líto. Nic jsi nevěděla, nebydlela jsi v Berlíně jako já. Nežila jsi na spoustě míst, nestěhovala ses, nemusela jsi začínat od začátku a poznávat pravdu o lidech, pokaždé s nadějí, že teď možná odhalíš něco jiného, že možná na tomhle místě je svět lepší a lidé jednají jinak. Ale všude je to stejné, Dörte. Někdy je prostě lepší některé věci skrýt. Tehdy jsem ti řekla, že to s těma rukama nelze brát doslovně – nebo přinejmenším ne vždycky –, otcové dělají věci, které jejich dcerám škodí, protože záleží jen na tom, co chce muž, který si pro ně přijde. Nelíbilo se ti to. Prohlásila jsi, že tvůj otec by tak nikdy nejednal, tvůj otec pro tebe chtěl jen dobro, tvůj otec tě zabezpečil, dal ti budoucnost, myslel na tebe, na tvůj osud a jednoduše udělal všechno... Nemohla jsem ti tehdy prozradit pravdu, nemohla jsem ti říci, že se mylíš a ve skutečnosti nemáš nic. Že něco možná můžeš dostat, pokud ti to někdo jiný dovolí, ale že také vůbec nemusíš.

Nevěděla jsi to. Tehdy jsi to ještě nevěděla, Dörte, ani sis neuměla představit.

Měla jsi tušení. Byla jsi jako ostražitě zvíře, které větrí nebezpečí, i když hrozbu ještě nevidí. Sledovala jsem to, sledovala jsem, jak pozoruješ a nedůvěřuješ, ale hlavně jak se snažíš, ovládáš svůj výraz a chováš se zdvořile. Nuceně, to viděli všichni, obzvláště babička. Já vím, Dörte, vím to. Myslela sis, že nikomu nic nedlužíš, že různé věci můžeš, ale nic nemusíš a máš na to příslušné papíry. Byla jsi opatrná a postupně jsi začala vyjadřovat obavy, ale tehdy ses ještě nebála, viděla jsem pouze znechucení, způsob, jakým se od něj odtahuješ, jak si vybíráš místo co nejdál, jak odvracíš tvář, jak protáčíš oči, když se nedívá. Už tehdy jsem ti chtěla říci, aby sis dávala pozor, protože když takové věci vidím já, vidí je všichni a on určitě také. Nebyl hloupý. Nestrpěl, když se mu někdo vysmíval, když

ho někdo považoval za něco míň a nehodného pozornosti. Já vím, Dörte, vím to. Vůbec sis nemyslela, že za to nestojí, vůbec ses mu nevysmívala, možná jsi vůbec nepřemýšlela o tom, co má, odkud pochází a čím se zabývá. Možná ti šlo jen o něj, o to, kdo je, jak ho vidíš ty, co v něm spatřuješ. Jen o to, co se ti nelíbí, co v tobě vzbuzuje nechuť. Možná sis myslela, že máš jednoduše právo nemít ho ráda, protože lidé přece mají právo nemít rádi jiné lidi. Ale ne, Dörte, neměla jsi právo.

*

Byl rok 1919, když to všechno začalo. Různé věci, například změna světa, jak se říká, začala tehdy. Po válce, jejíž začátek si pamatuji jen mlhavě, bylo hůř, přestože se všichni radovali, že skončila, že už je po, dokonce i když jsme prohráli a málokdo věděl, co teď. Viděla jsem na ulici takovou malou, shrbenou ženštinu, která strašlivě kvílela, protože její synové padli i vnuci padli, všichni do jednoho – tak jak se radovat, co jsme z toho měli, k čemu byla ta válka? Zeptala jsem se na to mámy, ale neuměla odpovědět. Pak do toho vstoupila babička, že byl zavražděn nějaký arcivévoda a spousta hlav států se kvůli tomu rozčílila, ale ve skutečnosti „byla napjatá situace“ už dřív a různí lidé si přáli změnu, protože bylo podle nich všechno zastaralé a špatně to fungovalo. Například králové už nebyli potřeba a teď, po válce, už řada králů a císařů není. Jsou prezidenti, jako u nás. Ve skutečnosti mi bylo úplně jedno, jestli je král, nebo prezident, jen jsem chtěla vědět, zda se pro nás něco mění, zda se budeme mít líp, nebo hůř. Mám-li být upřímná, měla jsem za to, že když už zemřel můj otec, a to nepříliš rozumným způsobem, použiju-li slova z novin, na následky nehody během honu,

a později se moje máma seznámila s docela dobrým člověkem, veterinářem, a ten dobrý člověk umřel také – na chřipku, která tehdy běsnila – zásobník neštěstí se pro nás už vyčerpal. Mezi neštěstí jsem také pochopitelně započítala válku, protože farář v kostele říkal, že válka se dotýká všech a je to naše společné neštěstí, nad nímž musíme vyjadřovat lítost. Proto jsem si myslela, že už je konec a od této chvíle bude klid.

Potom došlo k nepokojům v Berlíně, které máma označila za „povstání dělníků“. Neptala jsem se na podrobnosti, ale hodně jsem se vyděsila, když babička s mámou četly v novinách – už po tom povstání –, že v kanálu Landwehr plavalo tělo nějaké Rosy Luxemburgové, která byla s těmi nepokoji spojená. Že tu Rosu zastřelili, zavraždili. „Můj Bože,“ prohlásila máma, „jako by nestačilo, že ji zabili, ještě tolik měsíců plavala v té vodě. To je strašné. Nikdo to nevěděl, neměla hrob... Něco takového si žádný člověk nezaslouží.“

Tenkrát se ani nezmínila o názorech té Rosy Luxemburgové, zda je sdílí, či ne, zda se o ně někdy zajímala. Ji zajímal člověk. Nedostatečná úcta vůči tělu, rozhořčení kvůli tomu, že nebylo řádně pochováno. Takhle se v civilizované zemi nejedná, ani ze strachu „z komunistů“. Dál už jsem se neptala. Bylo mi jedenáct a nemohla jsem dostat pod kontrolu obrazy, které se mi honily v hlavě, pohled na Landwehr a nazelenalé tělo v nazelenalé vodě. Když jsme žili v Berlíně, někdy jsme se podél kanálu procházeli, bylo tam krásně a já ráda sledovala lodě a mosty.

„Možná je lepší takhle plavat, možná to není špatný život po smrti, alespoň má tělo volnost, vznáší se, vznášet se na vodě je strašně příjemné,“ řekla jsem.

Babička pak křičela na mámu, že přede mnou říká věci, které bych neměla slyšet. Už tehdy jsem po večerech četla

pohádky bratří Grimmů a chtěla jsem protestovat, prohlásit, že Grimmové píšou o ještě strašlivějších věcech, než jsou těla vylovená z kanálů, jako třeba odseknuté dceřiny ruce, ale nakonec jsem mlčela. Babička mě bila přes dlaně, když jsem byla neposlušná nebo jsem udělala něco, co se jí nelíbilo. Měla za to, že bití přes ruce je pro dívku v mém věku méně ponižující než výprask páskem na zadek, ale mám-li být upřímná, hýžděové svaly snesou víc než jemná kůže na dlaních, která je tak blízko kostem. A babička bila opravdu silně a zůstávaly po tom modřiny. Následně jsem měla potíže s psaním a ve škole se ptali, čím jsem si to zasloužila. Nikoho nikdy nenapadlo, že mi někdo může ubližovat bezdůvodně, z vymyšleného důvodu či pouhé záminky – slovo z novin –, a tak jsem si to přestala myslet i já sama. Všechny děti jsou bity. „Nejsi žádná výjimka, Ursel.“ Začala jsem se spíš zamýšlet nad tím, co babičku vede k tomu, že mě bije přes ruce, a jestli se dá určit nějaký den v týdnu nebo konkrétní události ve světě, které ji vyvedou z rovnováhy. Někdy jsem už od rána viděla, že bude lehké ji vyprovokovat, ale někdy k tomu docházelo nečekaně, a to jsem pak nemohla dělat nic.

Ta Rosa každopádně plavala v kanále, a já si pomyslela, že se asi stane něco zlého. Ne v Berlíně, v ulicích, v zemi obecně, ale v našem domě. A bude se to týkat jen nás. Nevěděla jsem hned, že se v tom ocitneš i ty, Dörte, že to povede k tobě. Nesliboval mi hned zámek. Nikdy jsem zámek nechtěla, nikdy jsem nechtěla vůbec nic, co patřilo tobě. Ano, záviděla jsem ti, že budeš vlastnit tu dřevěnou verandu, že tam bydlíš jen s učitelkou, která je ve skutečnosti tvoje přítelkyně, že vám společnost dělá jen služebná, a tak si v podstatě můžete dělat všechno, co chcete, mluvit, o čem chcete, číst si, co chcete, chodit, kam

chcete. Připadalo mi to jako krásná vize, takřka děsivá, protože si přece musíte samy vybírat. Jednou jsi mi to vysvětlovala. „Slečna Zahnová chce, aby byla silná a samostatná.“

Slečna Zahnová, slečna Bertha. Krásná a chytrá. Určitě víš, že ji naše babička od začátku nesnášela a jediné, co jí přinášelo zadostiučinění, byl fakt, že se slečna Zahnová nestihla provdat za tvého otce. Ale tobě je to líto, že? Měla bys macechu, byla bys ještě svobodnější, než jsi teď, obě byste byly. Takhle jste méně a méně, až to nakonec všechno skončí. Musíš ale vědět, Dörte, že jsem tvůj zámek a tvůj život nechtěla. Nebo možná i chtěla, ale ne tak, že by ti to všechno nejprve sebrali. Ani jsem si takový život neuměla představit. Život, ve kterém nedostanu přes pracky za „drzost“. Ve kterém nemusím přemýšlet, odkud se berou cizí špatné nálady a co to pro mě znamená.

A ještě, Dörte, uvažovala jsem, jaké to je, mít jeden skutečný domov. Takový, ve kterém bydlíš nepřetržitě, kam se vrátíš z jiných míst a vždy víš, že tam jsi byla v cizím, ale tady je to tvoje. Já bydlela v Perlebergu, Berlíně a Kellinghusenu a od tamtud jsme se stěhovali dál, víš proč a kam. Z Perlebergu do Berlína proto, že máma měla po tátově smrti údajně poměr se ženatým mužem, majitelem továrny. Věděla jsem, kdo to je, opravdu u nás doma někdy pobýval, ale máma si dávala pozor, a když jsme já nebo Irma, moje mladší sestra, byly poblíž, dali si vždy jen čaj a zákusek v salonu, případně nějaký koňak nebo likér, tedy skutečně žádný vrchol zhýralosti, jak by stálo v těch nedůvěryhodných novinách, které máma schovává do uzamykatelného šuplíku. Potom jsme ale šly spát a oni zůstávali, takže už jsem nemohla vědět, co dělají. A ani bych nechtěla, zvědavost a potřeba získat nové poznatky také mají své meze. Je těžké o tom mluvit, protože se ta věc týká mojí mámy, ale

když to tehdy dělala a – jak se vyjádřila babička – „ohrozila svou reputaci“, musela to dělat z vážného důvodu. Na žádný nemůžu přijít, a tak mi nezbývá než uznat, že byla zamilovaná. Láska je slepá, jak se píše v novinách a knihách, proto je potřeba mít pochopení. Lidé však obvykle to poslední stanovisko nesdílejí, a přestože nemáme středověk, začali o tom mluvit a z mluvení nikdy nic dobrého nevzejde. Kamarádka mi dokonce pošeptala, že někdo toho majitele továrny podezřívá, že si pohrával se zbraní mého táty, což by vyvolalo otázky v případě celé té nehody a „nešťastného“ úmrtí. Na tu holčičku jsem se rozkřičela a pak se mnou nějakou dobu děti ze sousedství vůbec nemluvily.

Po „incidentu“ s majitelem továrny babička pořád říkala „to je ale ostuda“ a „jsme přece vážená rodina“, z čehož jsem vyvodila, že skandály se dějí pouze ve vážených rodinách, protože pokud jde o ty nevážené, je to všem jedno. Máma se hájila, „neudělala jsem nic špatného,“ říkala. Ale víš, Dörte, že lidé mají svůj názor na dobro i zlo a někdy je opravdu těžké se v tom všem vyznat. Každopádně to skončilo tak, že se ten továrník odstěhoval a my jsme se přestěhovaly do Berlína. Vždycky jsem měla Berlín ráda. Bydlel tu můj dědeček ze strany nešťastného otce a město si pojmím hlavně s potěšením. Se zmrzlinou a zákusky v cukrárně, s lunaparkem, s hlukem a davem lidí, který mi připadal veselý a plný nadšení, jako by ho netvořila řada malých bytostí, ale byl jednou velkou, myslící a cítící jednotkou. Po válce se ale Berlín změnil. Všude se táhly fronty, lidské provazce, a každý z tohoto provazce měl zašedlý a unavený obličej, byl oblečený v hadrech nebo měl alespoň děravé boty. Stálo se tam kvůli jídlu, polévce, kterou nalávali velkou naběračkou. Někdy vznikl problém, protože chyběly misky, málokdo měl svou. Byla vidět okna pobitá prkny

a zavřené obchody nebo mladé ženy, které zvláště pohlížely na dobře oblečené muže, takové ty v čistých kabátech a dobrých botách. Dívaly se vyzývavě, ale i vystrašeně, rovnaly se v zádech, vypínaly a ukazovaly hrudníky zkroušené hladem. Jedna měla pod okem monokl, další se vesele smála a přijímala podarovanou velkou bílou housku, jako by to byl pugét květin.

Dědeček opakoval, že se Berlín zvedá po válečné porážce – tady vždy padlo několik slov o inflaci, ale já to poslouchala jen jedním uchem – a všechno se v dobré obrátí. Když jsem se dívala na elegantní ženy v šatech sotva pod kolena a botách bez podpatku, jak tanečním krokem procházejí městem, opravdu jsem v to věřila, ačkoli čas ukázal, že se nic k lepšímu neobrátilo, alespoň ne v nejbližších letech. Ty ženy však byly jako z jiného světa, lepšího a krásnějšího, sladkého a voňavého, ve kterém není trápení, ale pouze sny, samozřejmě takové, které se vždy plní. A ty ženy měly navíc krátké vlasy, Dörte. Pamatuješ si, jak jsme o tom mluvily? Pamatuješ si, jak jsme mluvily o botách? Obě jsme tehdy ještě nosily staromódní černé kotníkové boty s háčky a šněrováním, které se tak úmorně obouvaly. Obě jsme chtěly mít krátké vlasy a světlé ploché boty, ale žádná z nás nic takového nakonec neměla.

Tehdy byl rok 1919 a několik týdnů poté, co jsme v novinách četli o vylovení Rosy Luxemburgové z kanálu, máma prohlásila, že v novinách narazila na velmi zábavný inzerát a má v úmyslu na něj odpovědět, protože „může, a basta“. Babička hned věděla, o co jde, ale já se musela na okamžik zamyslet a pak – když se nedívaly – si vzít noviny a přečíst si to. Ostatně jsem to tak dělala vždycky, brala jsem si noviny a pak je vracela na místo, takže to nebyla krádež. Měla jsem za to, že noviny mi společně s bratry Grimmovými dají nějaké povědomí o světě, takové,

které mi neposkytne máma s babičkou. V inzerátu šlo o to, že jistý muž se chtěl seznámit se ženou, a máma projevila zájem. Od války uběhl právě rok, žen bylo na světě stále víc, mužů méně, ona ale nemládla, a tak se rozhodla neotálet. Bylo jí třicet sedm let a měla dvě dcery, mě a Irmu, a babička opakovala, že „na to přistoupí jen zoufalec“. Potajmu jsem také poslouchala, jak diskutovaly o tom, co bude, pokud na to případně nepřistoupí a rozhodne se jen pro samotnou mámu. Pak bychom měly já s Irmou bydlet s babičkou a ona se svým novým mužem, jestli jsem to dobře pochopila. Děti někdy na nové životní cestě překážejí, protože neustále zjevným způsobem připomínají tu starou. Netajím se tím, že jsem přemýšlela, jak to bude. Nechtěla jsem bydlet jen s babičkou. Budila ve mně strach. Máma však vždycky říkala, že babičku musíme milovat a ctít, a tak jsem ji ctíla a předstírala, že ji miluji. Ty, Dörte, jsi to nikdy nepředstírala a i v tomto jsi byla silnější a chytřejší než já. A babička – přestože ji s tebou pojí stejná pokrevní pouta jako se mnou – neměla odvalu zvednout na tebe ruku. Ani když chtěla. A ujišťuji tě, že chtěla.

*

Tím člověkem z inzerátu byl Peter Grupen, jak jistě víš. Mámě se zalíbil a máma se – zjevně – zalíbila jemu, i když byla o celých třináct let starší, a všichni se tomu velmi divili, babička, sousedé i přítelkyně. Ano, stále byla považovaná za dost „přitažlivou“ ženu a uměla se elegantně oblékat, dělala dobrý dojem, uměla se správně vyjadřovat a měla chování skutečné dámy. Kromě chování měla také hodně peněz, nikdy jsem nevěděla, kolik přesně, ale byly v tom nějaké částky z nemovitostí v Rostocku

a dědictví po tátovi, který byl farmaceut a vedl lékárnu. Vlastní peníze a šperky měla i babička, vdova po bankéři. Vždy mi opakovala, že jsme dobrá rodina. Ne hraběcí, ale dobrá, rodina s jistou úrovní. Myslím, že v takových záležitostech, jako je plánování manželství, nejsou takové věci bez významu. Máma měla obecně poměrně příjemnou povahu, přestože i ona zažívala chvíle slabosti, kdy se nevyjadřovala tak kultivovaně, a dokonce zvyšovala hlas. To nastávalo převážně potom, co si přinesla některý ze svých likérů nebo víno. Někdy ráda popíjela. Babička říkala, že je třeba mít pro ni pochopení, časy jsou těžké a mámu osud nešetřil, nejprve manžel, potom snoubenec, naděje pohřbené, děti vychovávat sama, vize osamělého stárnutí. Neměla to lehké. Příkyvovala jsem a samozřejmě jsem se snažila mámu pochopit, chtěla jsem pro ni jen to dobré: Mámu jsem silně milovala a vůbec jsem to nemusela předstírat.

Takže když domů přišla s Peterem, byla jsem velmi zdvořilá. Instruovala jsem i malou Irmu, že se má chovat slušně, že nemá dělat to, co vždy při jídle dělala, tedy zaprvé nepoužívala nůž a zadruhé se pro jídlo natahovala rukou, dokonce i pro bramborovou kaši. Dobře jsem věděla, že ji Irma někdy nabírá na talíři prsty, strká si ji do pusy a potom dlouho přežvykuje. K tomu v přítomnosti člověka z inzerátu nesmělo dojít. Kvůli mámě. Nechtěla jsem, aby o samotě pila likér a pak plakala. Měla jsem za to, že díky panu Grupenovi bude veselejší a my také. A po svatbě nás určitě nepošle pryč, protože nás přece miluje, mě a Irmu. Nic nás nerozdělí.

*

Měla jsem pravdu, Dörte, nic nás nerozdělilo, i když teď už nevím, jestli to bylo dobře. Asi by bylo lepší se mýlit, navíc když si uvědomím, že pro mámu by se nic nezměnilo, ani kdyby nás pryč poslala. Ale možná pro mě, pro Irmu a pro tebe, a to už něco znamená, tři osoby, tři příběhy. Máma by si s ním neporadila tak či tak. Ale my? Možná bych ještě měla nějaký svůj život. Možná bych si našla přítelkyni, s níž bych v létě chodila na louku a nahlas četla pohádky a pak bych běžela do lesa a hledala perníkovou chaloupku. Možná bych měla chlapce, který by mi nosil máky, a já bych se smála, že to nejsou dobré květiny do kytice, protože okvětní lístky rychle opadají. A ty? Ty bys jednou dospěla. A měla bys to všechno pro sebe, celé to bohatství, celou tu krásu. A nikoho bys nemusela poslouchat, nic bys nemusela poslouchat, Dörte, kromě vlastního hlasu. Někdy bys mě pozvala k sobě a namísto bratří Grimmů bys mi četla Kafkův *Proces* a každou chvíli bys předčítání přerušovala, abychom mluvily o bezvýhodných situacích, o dlouhých chodbách, kterými se kráčí neznámo proč, o rozhodnutích, která činí někdo za nás, a o zločinech, které vůbec nechceme páchat, ale někdy není jiného východiska. Ano, Dörte. Jednoho dne bychom měly vrásky a ochablé paže, na kterých se svaly jen směšně pohupují. A možná bychom vzpomínaly na moji mámu. Protože by to byla jen ona, ta osoba, na kterou se vzpomíná. Jen ona, my ne.

Jistě si pomyslíš, že se o osudu své matky vyjadřuji bezcitně. Nikdy jsem ji nepřestala milovat, samozřejmě. Musíš ale pochopit, že pokud se doma s tvými dětmi něco děje, ty to prostě víš, protože není možné, abys to nevěděla. Ráda ji omlouvám a přemítám o tom, že možná byla slepá, ale ta teorie bohužel vzbuzuje značné pochyby. Takže když to máma věděla, věděla o Můře, nemůžu ji už milovat tak jako dřív.

Gruppen byl asi pohledný, ale pro mě je těžké to jednoznačně potvrdit, protože jak víš, vždycky se mi líbil herec Hugo Döblin, který je obecně považovaný spíše za ošklivého, takže nemám tušení, co si o svém vkusu myslet. Gruppen se určitě ženám líbil, to jsem viděla i já, přestože babička pořád říká, že nejsem ani příliš všímavá, ani obzvlášť chytrá. A když už jsme u babičky – i ona po něm čas od času házel pohledy, červenala se a chichotala, což působilo dost trapně. Jak máma, tak i Gruppen předstírali, že si toho nevšímají. Když jsme si všichni společně vyšli na procházku, ženy se po něm otáčely a děti ho srdečně zdravily jako hodného strýčka. Ideál. Šťavnaté sousto, jak by prohlásily máminy berlínské kamarádky tlachající nad sladkými likéry.

Přestěhovali jsme se do spolkové země Šlesvicko-Holštýnsko, do obce Kellinghusen, protože on, člověk z inzerátu, bydlel někde poblíž. Byly tam malé domky, často přízemní, nízká zástavba, úzké cesty a kamenný kostel. V knize nebo v novinách by stálo, že tam bylo krásně, ale řekněme si upřímně – Berlín to nebyl. Chyběl mi ten pocit, který se v člověku zrodí, když žije ve velkém městě. Pocit, že jeho srdce bije stejně jako srdce dalších obyvatel, že mají nějaký společný životní rytmus, melodii, kterou si společně prozpěvují. Nikomu jinému bych se k takovým myšlenkám nepřiznala, ale myslím, že právě ty, Dörte, to pochopíš.

Nad Kellinghusenem jsem ohrnovala nos, začínalo se však mluvit o svatbě a babička mě upozornila na mé údajně nevhodné chování. Zaprvé, měla jsem brát, co jsem dostávala, protože jako dítě musím poslouchat a jsem závislá na vůli starších a nemám se řídit svým vlastním rozumem. Děti se na názor nikdo neptá. Ne že bych nějak nahlas projevovala smutek po Berlíně, ale

zjevně jsem musela říci něco špatně, protože se rozčílila. Anebo četla v mých myšlenkách. Co myslíš, Dörte? Nezdá se ti, že oni prostě slyší, když si pomyslíš něco, co nemáš? Každopádně tehdy mě napadlo, že bych si měla dávat pozor na to, co si myslím, protože se to možná nějak promítá do mého chování a já to nedokážu ovládnout. Už si nevzpomínám, v jakých novinách jsem četla, že lidský mozek je velmi komplikovaný orgán, který v sobě ukrývá spoustu hádanek. To je ono. S takovouto úvahou jsem se jednou svěřila při obědě, bohužel v Grupenově přítomnosti, a babička se hrozně rozzlobila, prohlásila, že mozek není něco, o co by se měla zajímat mladá dívka, a že takové úvahy je třeba přenechat k řešení chlapcům, kteří studují na lékaře. Neuměla jsem mlčet, Dörte, nevím, co to do mě tehdy vjelo, ale slova se prostě řinula a bylo příliš pozdě, abych je spolkla.

„Dívky teď už také mohou studovat na lékařky,“ vyprskla jsem, ale předtím jsem polkla dušeného králíka, protože přece není elegantní mluvit s plnými ústy.

Babička sevřela čelist a odložila příbor. Máma se začala nervózně smát a vysvětlovala, že jsem přece jen dítě a nestojí to za to, poslouchat, co říkám, protože to nemá žádný smysl, nikdo Urselina slova nebere vážně, takže se není čím zaobírat.

Proč jí neřekneš, že mě vychováváš ty, a ne ona, chtěla jsem se zeptat, ale došlo mi, že to určitě vyzní špatně, začne hádka, malá Irma už pofňukávala nad talířem, a možná se Grupen vyděsí. Co je to za neotesance, pomyslí si. Nejsou hodni mých pěstěných vousů. Musím uznat, že Grupen se u stolu choval bezchybně a jedl krásně, přestože měl k dispozici jen jednu ruku. O levou přišel ve válce. Od začátku byl v naší rodině považovaný za hrdinu, který se obětoval pro vlast, protože mu to nařizovala čest, a přestože přežil, zaplatil vysokou cenu. „Je to

jen trvalý handicap, ale nezapomínejte, kolik chlapců padlo.“ To opakoval vždy, když někdo – diskrétně i nediskrétně – otevřel téma jeho ruky. Připadá mi, že prostě radši tu otázku osvětlil hned, jinak by si tazatel mohl pomyslet, že je Gruppen obyčejný invalida, ne válečný invalida. A ví se, že váleční invalidé jsou úplně jiná kategorie lidí. Nejenže je litují, ale také obdivují.

Babička mě po tom obědě zavedla do kuchyně a máma neřekla nic, nebránila mě, a tak jsem si pomyslela, že dostanu, protože jsem zase udělala něco špatně.

„Co si to o sobě myslíš?!“ zasyčela.

Tentokrát ne ruce, ale facka. Poprvé jsem dostala přes tvář a byla jsem tak překvapená, že jsem okamžitě, jako křesťanka, nastavila druhou. A i přes ni jsem dostala. Pálila mě kůže a hvízdalo mi v uších. Ale především, Dörte, jsem cítila stud. Ty nevíš, jaké to je, protože jsi nejdřív měla jak hodného otce, tak i hodnou slečnu Zahnovou a potom jen hodnou slečnu Zahnovou a celkově na tebe byli všichni hodní, přinejmenším do určité doby. Nikdo proti tobě takhle otevřeně nevystupoval, brali tě natolik vážně, že spřádali intriky a spiknutí za tvými zády, protože by se ti určité věci neodvažovali říci přímo. Neodvážili by se tě uhodit do tváře, aby ti ukázali, kde je tvoje místo. V mém případě s tím neměli problém.

A tak jsem tam stála, s červenými tvářemi a slzami v očích, svírala pěsti a ztěžka oddechovala. Byla jsem si jistá, že udělám něco velmi špatného, že se musím uklidnit, protože jinak ji také uhodím, ačkoli to přece byla babička, kterou jsem měla milovat a ctít. Vztek. Bezmoc. Nic víc ve mně nebylo. Mohla jsem jí samozřejmě říci, že toho jednou bude litovat, protože jednoho dne už bude příliš stará na to, aby mohla sama používat toaletu a vanu, a pak to budu já, za kým přijde škemrat o pomoc. A já

odmítnu. Dám ji do jednoho z těch domovů, kde staré lidi krmí pomocí gumových hadiček a strkají jim nočníky pod zadek, aby nikam nelezli a nic nezašpinili. Chtěla jsem jí to říci, Dörte, ale k čemu by to bylo? Začala jsem se trást a právě tehdy jsem na svém rameni ucítila ruku. Babička náhle zbledla.

„Paní Eckertová, mohl bych prohodit pár slov s vaší vnučkou?“

„Nechápu, proč ztrácet čas diskusemi s tou nezdárnou holčkou,“ zamumlala.

„Copak jsme ve válce nebojovali o každou lidskou bytost, o každého mladého Němce? Aby se měli lépe než my? Je třeba mít pro mládí pochopení, paní Eckertová, vždyť jak všichni víme, má svoje práva.“

„Za mých časů...“

„Má drahá paní Eckertová, teď je jiná doba, svět se změnil. Copak se všechno neobrací k dobrému? Copak jen díky změnám nemají ambiciózní lidé bez šlechtického původu šanci na společenský vzestup a kariéru, kterou dělají jen a pouze díky svým schopnostem, jen díky talentu a těžké práci? Toto už není svět, paní Eckertová, ve kterém každý znal své místo a bál se z něj vystrčit nos. Slečna Ursula je představitelka mladé generace odvážných, silných Němek. Možná, že právě ony budou jednou vládnout světu.“

Mluvil mírně jako na dítě. Měl sametový, jemný hlas, ne moc nízký, ale také nepřilíš vysoký. Poslouchat ho bylo jako dotýkat se něčeho měkkého. Babička byla zahanbená a já věděla, že se mi to samozřejmě vymstí. Že začne, jen co Grupy zmizí. Tehdy to nemohl vědět. Anebo to věděl? Nedokážu říci. Chtěla jsem ho však v záchvatu zoufalství požádat, aby neodcházel. Aby mě s ní nenechával.

Když babička odešla z kuchyně, sedl si na židli a přitáhl mě k sobě. Objal mě pravou rukou a silně přitiskl. Voněl kořením a limonádou. Udělalo se mi trochu slabo, když jsem se o něj opřela a přitulila se k jeho saku. Hladil mě po vlasech a šeptal, že všechno bude dobré, že je to jen stará žena, značně frustrovaná, protože ví, že se v jejím životě už nic nezmění, nepotká další lásku, nebude mít hladkou tvář a lesklé blondáté vlasy, neoblékne si módní šaty ani hedvábné punčochy a nenazuje páskové boty, neostříhá vlasy a nezkusí cigaretu. Teď jsou všechny starší ženy v hloubi srdce navztekané, protože ony nesměly to, co smějí dnešní slečny. A tak se mstí. Přikazují jim nosit nemoderní boty a účesy a vyžadují kázeň, protože si myslí, že si tak vynutí úctu. Na nich si ji vynutí. Ale jednou se od ní odtrhnu, protože to já mám život před sebou, ne ona.

Tehdy mě těmi řečmi uklidnil. Chtělo se mi plakat vděčností. Nevadilo mi, že mě tak dlouho hladí po zádech, protože mi to bylo příjemné. Dokonce i když mě zlehka políbil na krk. Měla jsem za to, že je to nevinný polibek. Přátelský. Možná dokonce otcovský.

Šeptal mi do ucha otázky, zda chci, aby s námi zůstal už napořád, a já přikyvovala a nadšeně odpovídala, že ano, prosím, prosím, jak jen můžu, zůstaň.

A tak byla svatba. Máma vypadala šťastně a babička také, i když ve způsobu, jakým se dívala na novomanžele, se skrývala – asi – lítost. Možná měl Gruppen pravdu a ona skutečně truchlila po ztraceném mládí a cítila zášť kvůli promarněným šancím – jenže ke komu, svým rodičům, osudu? Anebo se do něj zamilovala, což – abych byla upřímná, Dörte, není až tak nepravděpodobné. Gruppenovi bylo dvacet čtyři let a babičce sedmdesát pět, ale jaký má význam, kolik je komu let, když

do hry vstoupí city? Tu větu jsem si přečetla v nějakém článku, rozdíl byl jen v tom, že noviny tehdy psaly o muži, který byl o čtyřicet let starší než žena. Ženu potom v dopisech posílaných do redakce nazývali zlatokopkou, harpyjí a koketou. Došlo k tomu v nějaké obci, už si úplně nepamatuji její název. Noviny tu ženu napůl hájily a napůl ne, protože však víš – na jednu stranu je láska slepá a věk nemá význam, na druhou „je podezřelé, že někdo tak atraktivní“, „zda se v tom neskrývá jisté zoufalství“, „zdroj tvrdí, že se rodina té ženy vymaní ze společenské spodiny“. A teď si představ jiný článek, takový o starší ženě, která si vezme dvacátníka. Co by v něm asi tak napsali, co myslíš? Mně se zdá, že asi něco o otupených stařeckých smyslech, „nerozumu“ a nedostatku odpovědných rádců. O tom, že se nechá vodit za nos, je zaslepená a řídí se srdcem, ne rozumem. Nemyslíš, Dörte, že by to tak bylo? Že by psali o její hlouposti? Ten první článek se týkal ženských triků a pokusů získat majetek, druhý by jistě byl o ženské naivitě. Oba by každopádně byly o ženách. Muži by tu byli pouze v pozadí. Je by nikdo až tak neodsuzoval. Když se nad tím člověk hlouběji zamyslí, je mu smutno.

Máma se provdala za Grupena a pak jsme se všichni přestěhovali do Itzehoe, malého německého městečka s cihlovými domy, dlážděnými uličkami a „krásnými“ výlohami obchodů, které lákaly na sklenice bonbonů a zákusky nebo na barevné šátky. Malé, ale větší než Kellinghusen, což jsem přijala s úlevou, protože jsem měla pocit, že tady, ať už se stane cokoli, se člověk snáz schová. Nevím, proč jsem myslela právě na to. Nastěhovali jsme se do krásného domu, který Gruppen začal sám opravovat. Měl stavební firmu a zřejmě byl architekt, každopádně ho tak museli oslovovat zaměstnanci. Jenže mámě jednou vyklouzlo,

že Gruppen vůbec nedostudoval, a tak je ve skutečnosti obyčejný zedník. Hodně se pak červenala a prosila, abychom mu to neprozradily, že to možná vůbec není pravda, ona sama neví.

Měla jsem tomu tehdy věnovat pozornost. Tomu, že Gruppen zkresloval pravdu v tak důležité věci. Ale upřímně řečeno, pro mě bylo důležité především to, že nám dokázal připravit dům k životu. Konečně jsme měli mít nějaký stálý domov, Dörte. Už jsem se ani netrápila tím, že s námi bude bydlet i babička. Na chvíli jsem se cítila v bezpečí. Byl prosinec, napadl sníh, všichni se chystali na svátky. A já jsem chtěla stromeček se svíčkami a koledy. Pomyslela jsem si, že skutečně budeme rodina, že se to podaří. Gruppen byl milý a hodný, zdálo se, že jim to s mámou skvěle klapě. Až se mi chtělo plakat radostí. Máma napsala tvé slečně Zahnové, informovala vás o svatbě. Ale to nestačilo. Radost je dvakrát taková, když ji lze sdílet s bližními.

Právě tehdy jsme se rozhodly vydat se na návštěvu do Lähnu a představit ti ho.

Omlouvám se ti, Dörte. Ale vždyť víš. Došlo by k tomu i tak, dřív nebo později.